

Lietuvos ornitologų draugija

Neries regioninio parko užsakomojo darbo “Atlikti retų perinčių vanaginių ir sakalinių paukščių paplitimo Neries regioniniame parke tyrimus” ataskaita

Darbo vadovas: Habil. dr., prof. Petras Kurlavičius

Vilnius, 2003

Turinys

Įvadas

1. Darbo objektas, tikslas ir uždaviniai
2. Vanaginių ir sakalinių paukščių tyrimų Lietuvoje apžvalga
3. Tyrimų metodika, terminai
4. Tyrimų rezultatai
 - 4.1 Vanaginių ir sakalinių paukščių fauna ir vietos perinčių populiacijų gausa
 - 4.2 Skirtingų rūšių pasiskirstymo ypatumai
 - 4.3 Papildomų tyrimų rezultatai
5. Diskusijos
6. Rekomendacijos retų paukščių apsaugai parko teritorijoje gerinti

Literatūra

Priedai

Ivadas

Maždaug trečdalis Europoje sutinkamų paukščių rūšių šiuo metu laikomos retomis ir nykstančiomis. Jų populiacijos mažėja ar yra labai fragmentiškos, nes susideda iš vos kelių santykinai toli viena nuo kitos esančių subpopuliacijų.

Plačiai pripažinta (Tucker, Evans, 1997), kad Europos kontinente ypatingas grėsmes paukščiams sukelia jų trikdymas (turizmas, rekreacija plačiąja prasme) ir miško ūkio intensyvinimas (kirtimo amžiaus ankstinimas, monokultūrų veisimas ir kt.), žemės ūkio intensyvinimas stambinant laukus ir šalinant iš jų medžius bei jų grupes ir kt.

Miškingų kraštovaizdžių paukščiai yra viena iš ekologinių grupių, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai nukenčia dėl žmonių ūkinės veiklos. Štai apie 60% miško paukščių rūšių Europos kontinente pastaraisiais dešimtmečiais nyksta, yra retos arba sutinkamos santykinai mažose teritorijose (paplitę lokaliai; Tucker, Evans, 1997).

Apie 160 rūšių paukščių gyvenimas Lietuvoje yra susijęs su sumedėjusiais augalais. Šie paukščiai medžiuose ir krūmuose peri, maitinasi ar slepiasi nuo pavojų. Apie 130 paukščių rūšių yra būdingi miško gyventojai.

Miško ūkio veikla turi didelę įtaką paukščiams. Ji labiausiai veikia miške gyvenančias ar ekologiškai su miškais susijusias rūšis. Ypač žmogaus veiklai jautrūs vanaginiai ir sakaliniai paukščiai. Jau kuris laikas jų apsaugai skiriama vis daugiau dėmesio. Štai visi Lietuvoje perintys sakaliniai paukščiai ir 7 iš 9 rūšių vanaginių paukščių yra įtrauktos į nacionalinę raudonąją knygą.

Visuomenėje ir ankstesniuose moksliniuose ir edukaciniuose leidiniuose anksčiau buvo plačiai pripažintas plėšriųjų paukščių terminas. Jis įaugo į visuomenės leksikoną labiausiai dėl to, jog pagal anksčiau naudotą paukščių sistematiką plėšriųjų paukščių būriui buvo priskiriamos vanaginių ir sakalinių šeimos. Maždaug nuo praeito amžiaus aštunto dešimtmečio pasauliniu mastu pripažįstama nauja sistematika, pagal kurią aukščiau minėtoms šeimoms priskirtos rūšys priskiriamos atskiriems vanaginių ir sakalinių paukščių būriams. Kadangi plėšriųjų paukščių terminas dar plačiai naudojamas visuomenėje, neretai pasitaiko cituojamų literatūrinių šaltinių pavadinimuose, todėl šiame darbe mes taip pat kai kur jį naudojame. Mūsų darbe jis reiškia vanaginių ir sakalinių paukščių būriams priskiriamas rūšis kartu.

Plintant gamtosaugos idėjas pastaraisiais metais žmonių požiūris į vanginius ir sakalinius paukščius gerokai pakito. Šiam visuomenės nuomonės pasikeitimui praeito šimtmečio antroje pusėje Lietuvoje didžiausią reikšmę turėjo tiek ornitologijos mokslo autoritetų darbai, tiek ir pakitę gamtosaugos idėjos kitose Europos šalyse bei visame pasaulyje. Vystantis ekologijos mokslui palaipsniui keitėsi supratimas apie plėšrūnų ir jų aukų santykius. Tai buvo labai svarbu Europos valstybėse keičiant medžioklės teisinius aktus, kurie apribojo, o vėliau ir visai uždraudė nepagrįstai kenkėjais laikytų plėšriųjų paukščių šaudymą. Palaipsniui keitėsi ir ūkininkavimo – ypač miško ūkyje – nuostatos. Štai jau gana daug metų kaip siekiant sumažinti neigiamą miško ūkio veiklos įtaką perintiems stambiesiems miško paukščiams, Lietuvoje pagrindinio miško kirtimo taisyklėse ribojamas ūkininkavimas arti retųjų plėšriųjų paukščių lizdų. Todėl svarbu išaiškinti plėšriųjų paukščių rūšinę sudėtį, vietos gausą bei retų rūšių paukščių lizdų dislokaciją, nes daugiau žinant juos lengviau apsaugoti miško kirtimų metu. Ypač tai aktualu saugomose teritorijose, kur šios apsaugos priemonės turėtų būti taikomos besąlygiškai.

1. Darbo objektas, tikslas ir uždaviniai

Šiame darbe buvo atliekami vanaginių (*Accipitriformes*) ir sakalinių būriamas (*Falconiformes*) priskiriamų paukščių paplitimo Neries regioniniame parke tyrimai. Lietuvoje sutinkama 21 vanaginių paukščių rūšis ir 7 sakalinių paukščių rūšys (Kurlavičius, 2003). Daugelis šiems būriams priklausančių paukščių yra reti ar nykstantys. Į Lietuvos raudonąją knygą įrašyta 15 plėšriųjų paukščių rūšių (Lietuvos raudonoji knyga, 1992; Aplinkos ministro 2000 07 20 įsakymas Nr. 306 „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“). Išnykstančioms rūšims priskiriami – rudasis peslys (*Milvus milvus* L.), kilnūs erelis (*Aquila chrysaetos* L.), didysis erelis rėksnys (*Aquila clanga* Pallas), gyvatėdis (*Circaetus gallicus* Gmelin), startsakalis (*Falco columbarius* L.); sakalas keleivis (*Falco peregrinus* Tunstall); sparčiai nykstančioms rūšims – juodasis peslys (*Milvus migrans* Boddaert), jūrinis erelis (*Haliaeetus albicilla* L.), žuvininkas (*Pandion haliaetus* L.); retoms rūšims – vapsvaėdis (*Pernis apivorus* L.), pievinė lingė (*Circus pygargus* L.), mažasis erelis rėksnys (*Aquila pomarina* C. L. Brehm), pelėsakalis (*Falco tinnunculus* L.), sketsakalis (*Falco subbuteo* L.); retoms, nepakankamai ištirtoms rūšims – vištvanagis (*Accipiter gentilis* L.). Dar 8 rūšių paukščiai - javinė lingė (*Circus cyaneus* L.), stepinė lingė (*Circus macrourus* Gmelin), tūbuotasis suopis (*Buteo lagopus* Pontoppidan), palšasis grifas (*Gyps fulvus* Hablizl), karališkasis erelis (*Aquila heliaca* Savigny), nykštukinis erelis (*Hieraaetus pennatus* Gmelin), medžioklinis sakalas (*Falco rusticolus* L.), raudonkojis sakalas (*Falco vespertinus* L.) sutinkami tik migracijų ir klajonių metu. Remiantis naujausiais pranešimais, galima teigti, kad pavienės poros javinių lingių ir sakalų keleivių peri ar gali perėti mūsų šalyje. Tad įprastiems vanaginiams paukščiams priskiriami tik 3 rūšių sparnuočiai: nendrinė lingė (*Circus aeruginosus* L.), paukštvanagis (*Accipiter nisus* L.) ir paprastasis suopis (*Buteo buteo* L.). Iš jų tik paukštvanagis ir paprastasis suopis yra tipingi miško paukščiai.

Nors užsakomojo darbo metu svarbiausias dėmesys buvo kreipiamas į miško vanaginius ir sakalinius paukščius, tačiau taip pat buvo registruojamos ir tų pačių būrių miškui nebūdingos rūšys.

Lietuvos ornitologų draugija savo iniciatyva į tyrimų programą papildomai įtraukė kai kurių gandrinių paukščių (juodųjų gandrų *Ciconia nigra* L.) tyrimus. Manoma, kad Užsakovas neturėjo jokių išankstinių žinių apie šių paukščių perėjimą parko miškuose, todėl ir neįtraukė šio darbo į užsakomųjų darbų programą. Paukščių apsaugos požiūriu juodųjų gandrų inventorizacija parko miškuose yra nemažiau aktuali kaip ir vanaginių bei sakalinių paukščių.

Taip pat grynai savo iniciatyva papildomai buvo kartografuojami vanaginių ir sakalinių paukščių tyrimų metu rasti kranklių lizdai. Mat sketsakaliai mėgsta įsikurti kranklių lizduose, po to kai pastarieji juos palieka. Atsižvelgiant į tai, vasaros antroje pusėje papildomai buvo tikrinami jau iki tol žinomi kranklių lizdai ir aiškinamasi ar juose neperi sketsakaliai. Be to sketsakalių apsaugos požiūriu aktualu saugoti (neiškirsti) medžių su kranklių lizdais.

Taip pat papildomai buvo registruojamos stebėtos retos ir apyretės (įrašytos į nacionalinę raudonąją knygą) paukščių rūšys.

Pagal 2002 m gegužės 28 d. Užsakovo ir Vykdytojo pasirašytą užsakomojo darbo sutartį, šio darbo tikslas buvo atlikti vanaginių ir sakalinių paukščių paplitimo tyrimus Neries regioniniame parke.

Siekiant užsibrėžto tikslo, užsakomojo darbo sutartimi buvo numatyti tokie pagrindiniai uždaviniai:

- parko teritorijoje atlikti perinčių vanaginių paukščių (išskyrus paukštvanagių) inventorizaciją;
- parengti rastų lizdų dislokacijos kartografinę medžiagą (juos pažymint medynų plane);

- pagal gautus rezultatus parengti rekomendacijas retų vanaginių ir sakalinių paukščių apsaugai parko teritorijoje gerinimui, atsižvelgiant į dabartinę parko infrastruktūrą, veiklą ir tolimesnes funkcionavimo bei plėtros galimybes.

2. Vanaginių ir sakalinių paukščių tyrimų Lietuvoje apžvalga

T. Ivanauskas tritomyje „Lietuvos paukščiai“ (1957, 1959, 1964) apžvelgė visų Lietuvoje sutinkamų plėšriųjų paukščių statusą ir jų populiacijų būklę daugiausiai iki dvidešimto amžiaus antros pusės. Jame aprašyta plėšriųjų paukščių rūšinė sudėtis, pateikti turimi duomenys apie gausumą ir paplitimą, veisimosi biologiją, žinios apie jų elgesį, analizuojama jų reikšmė ir apsaugos problemos.

Praeito šimtmečio pabaigoje plėšriuosius paukščius epizodiškai tyrė daug ornitologų. Vieni iš detalesnių tyrimų buvo atlikti Aukštaitijos nacionaliniame parke (Šablevičius, 1981; Stašaitis, Šablevičius, 1982; Сташайтис, Шаблявичюс, 1981). Šioje saugomoje teritorijoje buvo atlikta ištisinė perinčių plėšriųjų paukščių apskaita, įvertintas jų pasiskirstymas biotopuose. Palyginti ilgą laiką plėšriųjų paukščių tyrimai buvo vykdyti Kamanų rezervate (Stašaitis, 1983; Makavičius, 1994). Ilgalaikius plėšriųjų paukščių stebėjimus Čepkelių rezervate vykdė bei organizavo E. Drobelis (1981, 1988, 1993, 1994). Fragmentinius tyrimus įvairiose šalies vietose atliko daug kitų tyrėjų (Balbierius, Gražulevičius, 1986; Lopeta, 1993, 1994a, 1994b, 1995a, 1995b; Pranaitis, 1993; Pranaitis, Baublys, 1996; Grybauskas, 1993, 1994; Naruševičius, 1993, 1994 ir kt.).

Nemažai dėmesio buvo skirta atskirų rūšių plėšriųjų paukščių tyrimams. Pastaraisiais dešimtmečiais nemažai naujų žinių paskelbta apie jūrinį erelį (Jusys, Mečionis, 1992; Mečionis, Jusys, 1994), žuvininką (Drobelis, Šablevičius, 1981; Šablevičius, 1987, 1993, 1994, 2001; Шаблявичюс, 1986, 1991), mažąjį erelį rėksnį (Drobelis, 1994b, 1995; Treinys, 2003; Дробялис, 1981), vištvanagį (Дробялис, 1983), paprastąjį suorį (Дробялис, 1981, 1990). Tuo pačiu metu gana daug dėmesio buvo skirta plėšriųjų paukščių apsaugos idėjų propagavimui (Ivanauskas, 1966; Aleknavičius, 1968; Giniūnas, 1969; Prūsaitė, 1970; Petraitis, 1970; Aleknonis, 1976, 1982; Drobelis, 1977a, 1977b, 1978, 1981, 1983, 1984, 1985, 1989; Drobelis, Šablevičius, 1982; Šablevičius, 1983 ir kt.).

Intensyvaus ūkininkavimo miškuose ir žemės ūkyje sąlygomis ir vis labiau visuomenėje įsigalint gamtosaugos idėjoms, iškilo plėšriųjų paukščių apsaugos būtinybė. Šių problemų moksliniams-metodiniams aspektams spręsti buvo skirta keletas svarbių mokslinių publikacijų (Drobelis, 1981, 1986; Navasaitis, Drobelis, 1983, 1986; Дробялис, 1986, 1986; Навасайтис, 1981; Навасайтис, Дробялис, 1983; Курлавичюс, 1988, 1992).

Dirbtinių lizdų plėšriesiems (labiausiai vanaginiams) paukščiams panaudojimo klausimais taip pat parengta nemažai mokslinių publikacijų (pvz.: Drobelis, 1980, 1983, 1987; Дробялис, 1982, 1983, 1988, 1990 ir kt.).

Numatydamą būsimus mūsų šalies ir Europos Sąjungos gamtosauginių teisinių aktų derinimo darbus Lietuvos ornitologų draugija atliko Europos Sąjungoje griežtai saugomų rūšių paukščių (tame tarpe ir mažųjų erelių rėksnių, jūrinių erelių, žuvininkų) paplitimo tyrimus ir numatė jų apsaugos požiūriu svarbiausias teritorijas (Raudonikis, Kurlavičius, 2000).

Mūsų turimais duomenimis iki šiol vanaginiai ir sakaliniai paukščiai dabartinėje Neries regioninio parko teritorijoje nebuvo tyrinėti.

3. Tyrimų metodika, terminai

Pripažinta, kad ekologinių tyrimų metodo pasirinkimas labiausiai priklauso nuo sprendžiamų uždavinių, tyrimo vietos (buveinės) ypatumų ir turimų resursų.

Dėl trumpo tyrimų laikotarpio (faktiškai vienas veisimosi sezonas) ir labai mažų finansinių resursų šiame darbe teko pasirinkti tokias metodikas, kurios būtų maksimaliai tinkamos visų parke galinčių perėti paukščių inventorizavimui vienu metu. Laikantis šio principo atliekant perinčių vanaginių paukščių inventorizaciją Neries regioninio parko teritorijoje mes naudojome du metodus:

- 1) Europoje aprobuotą distancinį (sklandančių ir skraidančių ore) paukščių skaičiavimo ir kartografavimo (Gilbert, Gibbons, Evans, 1998),
- 2) seniau plačiai naudotą lizdų paieškos, kartografavimo ir tikrinimo.

Šie metodai yra laikomi bene vieninteliais atliekant perinčių vanaginių ir sakalinių paukščių vietos populiacijų inventorizacijas (Bibby, Jones, Marsden, 1998).

Taikant distancinį paukščių skaičiavimo ir kartografavimo metodą tyrimo darbai buvo atliekami taip. Ruošiantis lauko darbams planinėje medžiagoje apytikriai M 1:25 000 teritorija suskirstoma į nedidesnius kaip 2x2 km arealus. Tokių arealų Neries parko teritorijoje susidarė apie 70. Kiekviename areale masinio vanaginių ir sakalinių paukščių veisimosi sezono metu (nuo balandžio 15 iki liepos 15 d. giedromis (saulėtomis) dienomis (per sezoną vidutiniškai esti apie 25-30 dienų su tinkamomis šiuos paukščius tirti oro sąlygomis) nuo 9 iki 12 val. apie 15-20 min. per teleskopą stebimas dangaus skliautas: skaičiuojami ir kartografuojami sklandantys ir skraidantys ore paukščiai. Atliekant šių paukščių apskaitas ir kartografuojant jų registracijos vietas bei skridimo maršrutus gretimuose arealuose buvo stengiamasi išvengti pakartotinių tų pačių individų registracijų. Ši metodika paremta vanaginių paukščių teritorinio elgesio demonstravimu vėlų rytą. Šis elgesys pasireiškia tuo, jog saulėtu oru teritorialių porų abu ar bent vienas narys sklando (ypač esant termikams) ar skraido po veisimosi teritoriją.

Atliekant paukščių inventorizaciją šiuo metodu darbo dienos našumas (įvertinant pervažiavimams iš vieno arealo į kitą skiriamą laiką) - vidutiniškai 6-7 arealai. Vienkartinė plėšriųjų paukščių vietos populiacijų inventorizacija šiuo metodu viso parko teritorijoje trunka apie 11-12 dienų. Metodika reikalauja inventorizaciją kartoti ne mažiau du kartus. Pakartotinės inventorizacijos buvo atliktos ne anksčiau kaip po mėnesio. Tuos arealus, kuriuose dviejų inventorizacijų duomenys buvo nepakankamai aiškūs, teko aplankyti net trečią kartą. Iš viso tyrimams šiuo metodu reikėjo skirti 25 išvykas (dienas).

Buvo naudotas ir plėšriųjų paukščių lizdų ieškojimo, kartografavimo ir tikrinimo metodas. Rengiantis lauko darbams šiuo metodu pirmiausiai buvo detalčiai išanalizuojami medynų planai arba planšetai ir nustatomi bei pažymimi didesni kaip 50 ha lapuotynų arealai. Vėliau pažymėtuose arealuose buvo lokalizuojami vidutinio amžiaus ir vyresni medynai. Tokie medynai buvo laikomi potencialiomis vanaginių paukščių perėjimo buveinėmis, ir juose buvo ieškoma lizdų. Šiuo metodu paprastai dirbama esant medžiams be lapų.

Studijuojant parko medynų planus taip pat buvo nustatomos potencialiai tinkamiausios sakalams perėti buveinės (daugiausiai spygliuočių medynai). Tokiomis buveinėmis laikyti medynai 100 m atstumu palei didžiuosius parko vandens telkinius (Neries upė ir visi ežerėliai). Vėliau atrinktose potencialiose buveinėse buvo lokalizuojami vidutinio amžiaus ir vyresni medynai. Juose ištaisai buvo ieškoma vanaginių paukščių ir kranklių lizdų.

Buvo siekiama išvaikščioti visas potencialias vanaginių ir sakalinių paukščių perėjimo vietas taip, kad neliktų neapžiūrėtų vietų toliau kaip 150 m atstumu nuo tyrėjo. Šiam darbui buvo pasitelkiami talkininkai (daugiausiai studentai; net ir tokie, kurie neturėjo pakankamos vanaginių ir sakalinių paukščių pažinimo patirties, nes šiuo atveju tai visiškai nebuvo būtina). Faktiškai buvo dirbama grupėmis, nes taip lengviau sekti miško kvartalų tinklą ir išlaikyti maršrutų lygiagretumą (užtikrinti inventorizacijos pilnumą). Talkininkų uždavinys buvo apžiūrinėti medžių lajas ir kartografuoti pastebėtus lizdus. Jei prie lizdo buvo pastebėti plėšrieji paukščiai, tuomet apie tai buvo informuojamas darbų vadovas. Vėliau šie lizdai buvo lankomi pakartotinai ir siekiama išaiškinti jų statusą.

Vienas tyrėjas per dieną fiziškai yra pajėgus lizdų inventorizaciją (paiešką, kartografavimą) lapuotynuose atlikti 200-300 ha plote. Spygliuočių medynuose šis metodas yra labai nenašus, nes pastebėti lizdus pušų lajose labai sunku. Dirbant greičiau ir mažesniu kruopštumu paieškos tikslumas apskritai nežinomas. Dirbant vienoje vietoje tyrėjas pušynuose per dieną inventorizaciją kokybiškai gali atlikti maždaug 150 ha plote. Dirbant šiuo metodu visoje parko teritorijoje vien lizdų inventorizacijai reikėtų sugaišti ne mažiau 126 žmogaus darbo dienas. Be to neveisimosi sezono metu rastus lizdus bei dalį jų, rastų veisimosi metu, vis vien reikėtų papildomai tikrinti ir nustatyti kas juose peri. Dažniausiai rasti neužimti lizdai veisimosi sezono metu dar du kartus tikrinami papildomai. Lizdų paieškai parke mes sugaišome 8, o rastų lizdų pakartotiniam tikrinimui – papildomai 2 žmogaus darbo dienas.

Dar vienas esminis dalykas pasirenkant tyrimų metodus ir darbų apimtis buvo tai, kad vertinant vizualiai (tinkamų šiai analizei statistinių duomenų už parko miškus nėra) parko miškų vidutinis amžius yra gerokai didesnis nei kitose vietose, kur vyrauja pušynai (pvz., Dzūkijos nacionaliniame parke). Be to parke gana nedaug jaunuolynų (medynų, mažai tinkamų perėti vanaginiams ir sakaliniams paukščiams. Dėl šių priežasčių parke šie paukščiai (taip pat jų lizdai) pasiskirstę tolygiau, nei tai esti intensyviau naudojamuose miškuose (pagal LOD pastarųjų metų patirtį – pvz., Dzūkijos nacionaliniame parke, Kėdainių urėdijoje), todėl lizdų ieškoti reikėtų beveik visoje teritorijoje.

Įvertinus galimų naudoti metodikų ypatumus (ypač darbų našumą) bei turimus resursus buvo nuspręsta distancinį sklandančių ir skraidančių paukščių kartografavimo metodą taikyti visoje parko teritorijoje. Tai leido išaiškinti teritorinių porų dislokacijos vietas ir skirtingų rūšių perinčių porų skaičių.

Tuo tarpu ištisinis lizdų paieškos, kartografavimo ir tikrinimo metodas, kaip minėta aukščiau, buvo papildomai naudotas lapuotynų masyvuose ir labiausiai tinkamuose sketsakaliams perėti medynuose palei Neries upę – viso apie 3000 ha plote.

Inventorizacijos duomenys pateikiami planinėje medžiagoje M 1:11 000 ir 1:50 000.

Vanaginių ir sakalinių paukščių moksliniai pavadinimai pateikiami lentelėse ir tekste, rūši paminėjus pirmąsyk bei skyrelių pvadinimuose.

4. Tyrimų rezultatai

4.1 Vanaginių ir sakalinių paukščių fauna ir vietos perinčių populiacijų gausa

Neries regioninio parko miškuose atlikus perinčių plėšriųjų paukščių inventorizaciją užregistruota 11 rūšių (1 lentelė). Iš jų 10 rūšių priklauso vanaginių ir viena sakalinių paukščių būriams. Tai mūsų krašte dažniausia vanginių būrio rūšis - paprastasis suopis, įprasti paukštvanagis ir nendrinė lingė, apyrečiai ar reti vapsvaėdis, juodasis peslys, jūrinis erelis, pievinė lingė, vištvanagis, mažasis erelis rėksnys ir žuvininkas bei dažniausia sakalinių būrio rūšis - sketsakalis.

Tik 5 rūšių vanaginiai paukščiai parke peri (paprastasis suopis, paukštvanagis, vapsvaėdis, vištvanagis ir mažasis erelis rėksnys). Visos šios rūšys priskiriamos išimtinai miško paukščių ekologinei grupei. Šių rūšių paukščiai lizdus suka medžiuose, o maitinasi aplinkiniuose laukuose ir/ar miške. Būtent šie paukščiai čia randa daugiau ar mažiau tinkamas maitinimosi ir veisimosi sąlygas.

Taip pat 5 vanaginių paukščių rūšys šioje teritorijoje lankosi, bet vienu metų tyrimais jų perėjimo faktų nenustatyta. Tai daugiausiai prie vandens telkinių gyvenantys nendrinė lingė, juodasis peslys ir jūrinis erelis bei daugiau atvirose – ypač pelkėtose vietose perinti pievinė lingė. Vanaginių būriui priskiriamas žuvininkas taip pat labai susijęs su vandens telkiniais. Parke retkarčiais, labiau atsitiktinai gali būti stebimas, bet dėl nepakankamos mitybinės bazės čia tikrai neperi.

1 lentelė

Vanaginių ir sakalinių paukščių statusas bei gausumas Neries regioniniame parke veisimosi metu (2003 m; raidėmis pažymėtas statusas, o skaičiais – perinčių porų skaičius)

Rūšys	Moksliniai pavadinimai	Perinčių porų skaičius
Būrys: Vanaginiai paukščiai <i>Accipitriformes</i>		
Vapsvaėdis	<i>Pernis apivorus</i>	V, 2
Juodasis peslys	<i>Milvus migrans</i>	Sv
Jūrinis erelis	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Sv
Nendrinė lingė	<i>Circus aeruginosus</i>	Sv
Pievinė lingė	<i>Circus pygargus</i>	Sv
Vištvanagis	<i>Accipiter gentilis</i>	V, 2
Paukštvanagis	<i>Accipiter nisus</i>	V, ≥7
Paprastasis suopis	<i>Buteo buteo</i>	V, 49
Mažasis erelis rėksnys	<i>Aquila pomarina</i>	V, 1
Žuvininkas	<i>Pandion haliaetus</i>	U
Būrys: Sakaliniai paukščiai <i>Falconiformes</i>		
Sketsakalis	<i>Falco subbuteo</i>	V, 2

Statusas: V – veisiasi, Sv – apsilanko, bet neperi (rūšis stebėta du ar daugiau kartų), U – užklystanti (rūšis stebėta vieną kartą)

Tarp vanaginių ir sakalinių šeimų paukščių parke dažniausi yra paprastieji suopiai ir plėšriųjų paukščių bendrijoje yra absoliutūs dominantai. Viso išaiškintos 49 teritorinių elgesį

demonstravusios poros. Dauguma parke perinčių suopių maitinasi pamiškių laukuose, o kita dalis tarpumiškėse, aikštėse ir gerokai rečiau – retuose ar be trako medynuose.

Kita šalyje įprasta, tačiau parke apyretė plėšriųjų paukščių rūšis – paukštvanagis. Dėl šios rūšies perinčių paukščių vietos populiacijų gausos įvertinimo metodinių sunkumų (mažiau nei kitoms plėšriųjų paukščių rūšims būdingas demonstracinis teritorijos apskraidymas, todėl apskaita mažiau tiksli) jų gausos nustatymo tikslumas prastesnis. Vis tik sprendžiant pagal stebėtų paukštvanagių kartografovimo duomenis parke peri mažiausiai 7 jų poros. Toks gana mažas vietinis gausumas galėtų būti aiškinamas dalinai ir metodinėmis apskaitos problemomis (mažas apskaitos efektyvumas). Galbūt paukštvanagių santykinai mažą vietinį gausumą dalinai lemia ir medynų rūšinis skurdumas bei santykinai maža jaunuolynų dalis.

Užsakomųjų darbų metu atliekant vanaginių ir sakalinių paukščių vietos populiacijų inventorizaciją rasti 13 lizdų, kurių dislokacijos aprašymas pateikiamas 2 lentelėje.

2 lentelė

Neries regioniniame parke rastų saugotinių lizdų dislokacija.

Rūšys	Moksliniai pavadinimai	Miškas	Kvartalas	Sklypas	Lizdų skaičius	Medžio rūšis
Paprastasis suopis	<i>Buteo buteo</i>	Dūkštų	5	4	1	Ažuolas
Paprastasis suopis	<i>Buteo buteo</i>	Dūkštų	5	3	1	Ažuolas
Paprastasis suopis	<i>Buteo buteo</i>	Dūkštų	7	1	1	Ažuolas
Paprastasis suopis	<i>Buteo buteo</i>	Dūkštų	8	1	1	Ažuolas
Paprastasis suopis	<i>Buteo buteo</i>	Panerių	21	5	1	Beržas
Paprastasis suopis	<i>Buteo buteo</i>	Dūkštų	322	11	1	Ažuolas
Juodasis gandras	<i>Ciconia nigra</i>	Dūkštų	3	4	1	Ažuolas
Juodasis gandras	<i>Ciconia nigra</i>	Dūkštų	4	1	1	Ažuolas
Mažasis erelis rėksnys	<i>Aquila pomarina</i>	Dūkštų	3	3	1	Ažuolas
Mažasis erelis rėksnys	<i>Aquila pomarina</i>	Dūkštų	3	4	1	Juodalksnis
Kranklys (sketsakalis)	<i>Corvus corax</i>	Dūkštų	9	4	1	Ažuolas
Kranklys (sketsakalis)	<i>Corvus corax</i>	Dūkštų	11	12	1	Ažuolas
Kranklys (sketsakalis)	<i>Corvus corax</i>	Dūkštų	11	14	1	Ažuolas

* - lizdų vieta taip pat pažymėta planinėje medžiagoje M 1:11 000.

Apie juodųjų gandrų ir mažųjų erelių lizdus miškotvarkos duomenų bazėje ir planinėje spausdintoje medžiagoje reikėtų suformuoti lizdų apsaugos zonas.

4.2 Skirtingų rūšių pasiskirstymo ypatumai

Vapsvaėdis (*Pernis apivorus* L.)

Vapsvaėdis paplitęs visoje šalyje. Naujausiais vertinimais šalyje gali perėti iki 400 porų (Kurlavičius, Raudonikis, 2001). Vapsvaėdžio lizdai gerai slepiami ir jo lizdavietės sunkiai išaiškinamos. Trūkstant išsamesnės informacijos, labai sunku tiksliai įvertinti šio paukščio populiacijos dydį Lietuvoje (Drobelis, spaudoje).

Aukštaitijos nacionaliniame parke jo gausumas siekia 0,6 poros 10 000 ha miško (Сташайтис, Шаблявичюс, 1981; Stašaitis, Šablevičius, 1982). 1991–1992 m. Kamanų rezervate 10 000 ha miško teko 3,8 poros (Makavičius, 1994). Žuvinto rezervate vapsvaėdžio gausumas buvo iki 4,9 porų 10 000 ha miško (Drobelis, 1985b; Дробялис, 1985, 1986). 1983–1995 m. Čepkelių rezervate vapsvaėdžio gausumas buvo iki 2,2 porų 10 000 ha miško; 1980–1995 m. Varėnos r. Marcinkonių ir Musteikos girininkijose – iki 1,4 porų; 1981–1992 m. Kamanų rezervate – iki 3,9 porų; 1994–1995 m. Labūnavos girininkijoje – iki 7,1 porų 10 000 ha miško (Drobelis, spaudoje).

Neries regioniniame parke tyrimų metais rastos dvi teritorijas demonstruojančios (neabejotinai perinčios) poros.

Tinkamiausi vapsvaėdžiams yra reti mišrūs miškai su eglės priemaiša, besiribojantys su pievomis, ganyklomis. Tokių biotopų Neries regioniniame parke labai mažai, todėl ir šių paukščių perinčios vietos populiacijos tankis labai mažas (vidutiniškai viena pora 10 000 ha miškų). Taip pat jiems neigiamos įtakos gali turėti didelis rekreacijos presas.

2003 m. vapsvaėdžiai perėjo Bražuolės botaniniame draustinyje ir Panerių miške (sandūroje su Rykantų mišku).

Juodasis peslys (*Milvus migrans* Boddaert)

Juodasis peslys gausiau peri Rytų ir Pietų Lietuvos rajonuose ir palei didžiuosius vandens telkinius (Kauno marias, Kuršių marias) bei arti žuvininkystės tvenkinių.

Šiuo metu šalyje negausus ir netolygiai paplitęs. Aukštaitijos nacionaliniame parke 10 000 ha miško peri 1,1 poros (Сташайтис, Шаблявичюс, 1981; Stašaitis, Šablevičius, 1982). 1999 m. juodųjų peslių tankumas čia tesiekė tik 0,7 poros 10 000 ha miško (Šablevičius, 2000). 1984–1995 m. Varėnos r. Marcinkonių ir Musteikos girininkijose juodojo peslio gausumas buvo iki 0,7 porų 10 000 ha miško (Drobelis, spaudoje).

Neries regioniniame parke veisimosi sezono metu juoduosius peslius stebėjome tris kartus prie Neries upės. Turimais duomenimis čia neperi. Vertinant pagal literatūrinius duomenis parke palei Nerį žvejų ir poilsiautojų trikdymas yra per daug didelis, kad šis paukštis galėtų perėti.

Jūrinis erelis (*Haliaeetus albicilla* L.)

Manoma, kad Lietuvoje peri apie 50–60 porų (Mečionis, Dementavičius, 1999). Daugiausiai jūrinių erelių peri palei didžiuosius vandens telkinius ir žuvininkystės tvenkinius.

T. Ivanauskas (1959) nurodo, kad XIX a. viduryje jūrinis erelis buvo įprastas paukštis, tačiau XX amžiuje nustojo perėti, bet retai būdavo sutinkami pavieniai paukščiai migracijų metu ar žiemojant. Apie 1970 m. jų gausumas Europoje pradėjo didėti. Dabar dėl pagerėjusios jų apsaugos gausumo padidėjimas stebimas daugumoje Europos šalių. Lietuvoje pradėjo vėl perėti 1985 m. Sėkmingai pirmus jaunikius užaugino tik 1987 m. (Drobelis, 1988; Jusys, 1988). 1985–1995 m. Čepkelių rezervate jūrinių erelių perėjimo tankumas atskirais metais siekė iki 4,4 10 000 ha miško ploto, o 1992–1993 m. Ventės apylinkėse – iki 3,3 porų 10 000 ha miško (Drobelis, spaudoje). Lietuvos pajūryje atstumas tarp dviejų užimtų lizdų kai kada tesiekia 2 km (Mečionis, Jusys, 1994; 1994).

Neries regioniniame parke jūriniai ereliai stebėti du kartus praskrendant netoli Neries. Šiuo metu parko teritorijoje neperi. Neryje mitybos sąlygos jūriniam ereliams veisimosi metu yra tik patenkinamos, o be to labai didelis rekreacijos presas (trikdymas).

Nendrinė lingė (*Circus aeruginosus* L.)

Tai miškų vengiantis vanaginis paukštis. T. Ivanauskas (1959) teigė, kad anksčiau Lietuvoje nendrinė lingė nebuvo retas paukštis, o tinkamiausiose perėti vietose - gausus. Paplitusi visoje šalyje. Dažnesnė palei eutrofinius didesnius vandens telkinius – ypač Suvalkijoje ir Nemuno deltoje. Nuo seno nendrinų lingių labai gausu Žuvinto ežere. 1966–1973 m. 10 000 ha ežero plote perėjo 100–220 lingių poros (Nedzinskas, 1973). Vėliau nustatyta, kad Žuvinto ežere ir jo apylinkėse maždaug 2000 ha plote, peri apie 50 porų nendrinų lingių (perskaičiavus – 250 porų 10 000 ha (Pranaitis, Baublys, 1991).

Neries regioniniame parke nendrinės lingės veisimosi metu nėra retos. Stebėtos tiek prie Neries, tiek maitinantis kitur. Vis tik mūsų duomenimis parko teritorijoje neperi, nes Neryje stinga tinkamų lizdams sukurti vietų, o kitur maitinimuisi tinkamos vietos yra nepakankamo dydžio.

Pievinė lingė (*Circus pygargus* L.)

Pievinė lingė mėgsta dideles pusiau atviras teritorijas, kokių Neries regioniniame parke beveik nėra. Nors šie paukščiai veisimosi metu stebėti keturis kartus, tačiau turimais duomenimis parko teritorijoje neperi.

Vištvanagis (*Accipiter gentilis* L.)

Vištvanagis gan tolygiai paplitęs visoje respublikoje. Lietuvos paukščių faunos komisijos duomenimis (Kurlavičius, Raudonikis, 2001) mūsų krašte gyvena 500–800 vištvanagių porų.

Aukštaitijos nacionaliniame parke jo gausumas siekia 2,3 poros 10 000 ha miško (Сташайтис, Шаблявичюс, 1981; Stašaitis, Šablevičius, 1982). Krakų–Dotnuvos miške 1978 m. vištvanagio gausumas buvo 10 porų 10 000 ha miško (Жебялис, Румбутис, 1986). 1991–1992 m. Kamanų rezervate 10 000 ha miško perėjo iki 7,7 porų (Makavičius, 1994). V. Naruševičius (1996) pažymi, kad Kėdainių raj. Labūnavos ir Gelnų miškuose 1994 m. rastos tik 4 jų poros. 1999 m. Ignalinos nacionaliniame parke 10 000 ha miško teko 2,1 poros (Šablevičius, 2000). 1979–1995 m. Čepkelių rezervate šio paukščio gausumas buvo vidutiniškai 3,8 porų 10 000 ha miško; 1990–1992 m. Kamanų rezervate – vidutiniškai 3,9 porų 10 000 ha miško; 1980–1995 m. Varėnos r., Marcinkonių ir Musteikos girininkijose – vidutiniškai 1,0 pora; 1991–1993 m. Krekenavos apylinkėse – vidutiniškai 1,9 poros 10 000 ha miško; 1991–1993 m. Platelių miškuose 1,4 poros; 1992–1993 m. Ventės apylinkėse - 3,3 poros 10 000 ha miško; 1994–1995 m. Labūnavos girininkijoje – vidutiniškai 5,3 poros 10 000 ha miško (Drobėlis, spaudoje).

Neries regioniniame parke vištvanagis santykinai retas. Svarbiausiomis mažo gausumo priežastimis reikėtų laikyti santykinai skurdžią mitybinę bazę (lemia vyraujantis monotoniškas biotopas – grynai pušynai), jo būdingo biotopo – tankių mišrių medynų su gausiomis eglėmis stygių ir palyginti didelį trikdymą.

Nustatytos dvi lizdinės teritorijos: viena Bražuolės botaniniame draustinyje, kita apsaugos zonoje ties Karveliškėmis. Vidutinis populiacijos tankis - vidutiniškai 1 pora 10 000 ha miško.

Paukštvanagis (*Accipiter nisus* L.)

Paplitęs visoje Lietuvoje. Peri įvairiuose medynuose. Mėgsta tankius jaunuolynus. Aukštaitijos nacionaliniame parke jo gausumas siekia 1,7 porų 10 000 ha miško ploto (Сташайтис, Шаблявичюс, 1981; Stašaitis, Šablevičius, 1982). Kėdainių r., Krakų–Dotnuvos miške 1978 m. 10 000 ha miško ploto perėjo 33 poros (Жебялис, Румбутис, 1986). Šakių miškų urėdijos Lekėčių girininkijoje 1980 m. apie 1500 ha miško plote buvo rastos perint 7 paukštvanagių poros (Aleknonis, 1998). 1991–1992 m. Kamanų rezervate 10 000 ha miško perėjo 11,5 porų (Makavičius, 1994).

Neries regioniniame parke paukštvanagis yra įprastas. Užsakomojo darbo programoje jo populiacijos inventorizacija dėl metodinių tokio darbo ypatumų nebuvo numatyta. Ekspertiniu vertinimu parke peri 7 jų poros (vidutiniškai 4 poros 10 000 ha miško)

Paprastasis suopis (*Buteo buteo* L.)

Paprastasis suopis yra gausiausias mūsų krašto vanaginis paukštis. Ypač jų gausu Vidurio Lietuvoje, kur vyrauja derlingi dirvožemiai taigi yra geresnė mitybini bazė. Retesnis Pietų Lietuvoje, kur vyrauja grynų pušynų plotai ir nelabai derlingi laukai.

Kėdainių raj. suopių gausumas vidutiniškai siekė 50 porų 10 000 ha miško (Жеблялис, 1982; Жеблялис, Румбутис, 1986). Aukštaitijos nacionaliniame parke šio paukščio gausumas buvo 10–15 porų 10 000 ha miško (Сташайтис, Шаблявичюс, 1981; Stašaitis, Šablevičius, 1982). 1991–1992 m. Kamanų rezervate gausumas siekė 30,6–46,1 porų 10 000 ha miško (Makavičius, 1994). Žuvinto rezervate (1978–1980 m.) jų vietos populiacijos tankis buvo 9,8–14,6 porų 10 000 ha miško (Drobėlis, 1985; Дробялис, 1985; 1986). 1999 m. Ignalinos nacionaliniame parke 10 000 ha miško teko 2,5 poros (Šablevičius, 2000). Čepkelių rezervate suopių gausumas buvo 4,4–22,1 porų 10 000 ha miško, 1991–1992 m. Kamanų rezervate – 34,9–85,3, 1980–1995 m. Marcinkonių ir Musteikos girininkijose – 1,4–4,9, 1991–1992 m. Platelių miškuose – 2,2–10,8, 1992–1993 m. Ventės apylinkėse – 6,6–16,4, 1994–1995 m. Labūnavos girininkijoje – 53,4–110,4, 1991–1993 m. Panevėžio r., Krekenavos apylinkėse 36,1–70,8, 1978–1995 m. nedideliame Burbiškio miške – 24,8–248,1 porų 10 000 ha miško (Drobėlis, spaudoje).

Neries regioniniame parke paprastasis suopis yra gausiausias vanaginių būrio paukštis. Nustatyta apie 50 veisimosi teritorijų. Didžioji jų dalis yra išsidėstę parko miškų pamiškėmis ir kartu apima atviras teritorijas – ypač dirbamus laukus, ganyklas, pievas. Vidutinis vietos populiacijos tankumas 26,3 porų 10 000 ha miškų.

Mažasis erelis rėksnys (*Aquila pomarina* C. L. Brehm)

Mažasis erelis rėksnys yra vienas iš dažnesnių Lietuvos vanaginių paukščių. Pasiskirstęs netolygiai. Dažnesnis centrinėje Lietuvoje, kur apsigyvena derlinguose mišriuose lapuočių medynuose. Retesnis Rytų ir Pietų Lietuvoje, kur vyrauja dideli pušynų plotai. Šiose vietose ereliai kuriasi ties didesnėmis pelkėmis, platesniais upelių slėniais, ežerais, kur medynų sudėtyje vyrauja eglės ir lapuočių medynai.

Jau T. Ivanauskas (1959) nurodė, kad mažasis erelis rėksnys Lietuvoje nėra retas ir pagal gausumą užima antrą vietą po paprastojo suopio. Pastaraisiais metais atlikti išsamesni šio paukščio gausumo tyrimai. Aukštaitijos nacionaliniame parke mažojo erelio rėksnio gausumas siekia 2,3 porų 10 000 ha miško (Сташайтис, Шаблявичюс, 1981; Stašaitis, Šablevičius, 1982). 1975–1978 m. Kėdainių r., Krakų–Dotnuvos miške šio paukščio gausumas buvo 10 porų 10 000 ha miško (Жеблялис, Румбутис, 1986). 1991–1992 m. Kamanų rezervate 10 000 ha miško gyveno 3,8–7,7 porų (Makavičius, 1994). Apie didelį mažojo erelio rėksnio gausumą Vidurio Lietuvoje byloja Kėdainių r., Lančiūnavos miške atlikta apskaita. Nustatyta, kad 10 000 ha plote gyvena apie 66 poros mažųjų erelių rėksnių (Baronas, Barauskas, 1998). Tuo tarpu 1999 m. Ignalinos nacionaliniame parke 10 000 ha miškų (vyrauja sausi pušynai) teko tik 1,4 poros (Šablevičius, 2000). 1975–1995 m. Čepkelių rezervate mažojo erelio rėksnio gausumas buvo 2 poros 10 000 ha miško; 1982–1995 m. Kamanų rezervate – 3,9 porų; 1982–1995 m. Varėnos rajone Marcinkonių ir Musteikos girininkijose – tik 0,3 porų; 1991–1993 m. Panevėžio rajone Krekenavos miškuose – 5,6 porų; 1992–1993 m. Šilutės rajone Ventės apylinkėse – 4,9; 1994–1995 m. Labūnavos girininkijoje – 37,4 porų 10 000 ha miškų (Drobėlis, spaudoje).

Neries regioniniame parke yra labia mažai mažajam ereliui rėksniui perėti tinkamų buveinių. Labiausiai tinkamas šiuo požiūriu yra Dūkštų miškas (ąžuolynas), kuriame peri viena jų pora (mūsų duomenimis - vienintelė parke). Vietos populiacijos vidutinis perėjimo tankis – 0,5 porų 10 000 ha miškų.

Šis paukštis jautrus trikdymui. Manome, kad dėl šios priežasties užima tik nedidelę dalį buveinės požiūriu tinkamo perėti Dūkštų ąžuolyno, nes pietinėje šio miško dalyje intensyviai plėtojama rekreacija.

Žuvininkas (*Pandion haliaetus* L.)

Naujausiais vertinimais šalyje gali perėti apie 50 erelių porų (Šablevičius, 2001). Jų pasiskirstymas labai netolygus. Dauguma žuvininkų peri ežeringoje Rytų Lietuvoje. Taip pat žuvininko paplitimui didelę svarbą turi žuvininkystės tvenkiniai. Ne mažesnę reikšmę turi aukštapelkės – jų dydis ir išsidėstymas. Pelkėse ar jų pakrantėse sukraunama didelė dalis žuvininko lizdų (Drobelis, spaudoje).

Neries regioniniame parke žuvininkai neperi ir apskritai vargiai gali perėti. Neries upė šiuo metu nėra tiek žuvinga, jog žuvininkai galėtų vien joje maitintis. Be to trikdymas palei Neries upę yra per daug didelis, kad jį šiuo metu galėtų pakelti žuvininkas.

Sketsakalis (*Falco subbuteo* L.)

Sketsakalis daugiau paplitęs Pietų ir Rytų Lietuvoje, kur dominuoja pušų medynai. Lietuvos faunos komisijos duomenimis (Kurlavičius, Raudonikis, 2001) šalyje gyvena 400–700 sketsakalių porų.

Praėjusio amžiaus aštuntame dešimtmetyje Aukštaitijos nacionaliniame parke, kur vyrauja pušynai ir yra geros mitybos sąlygos, sketsakalių populiacijos tankumas buvo didelis – vidutiniškai 6 poros 10 000 ha miško ploto (Сташайтис, Шаблявичюс, 1981; Stašaitis, Šablevičius, 1982). 1999 m. šiame parke 10 000 ha miško jau teko tik teko 1,1 poros (Šablevičius, 2000).

Neries regioniniame parke sketsakalis nėra dažnas. Mes radome tik dvi perinčias poras, iš kurių vienos teritorija apėmė ne tik parko miškus, bet ir aplinkinius laukus. Į abi teritorijas pateko ne tik miškai, laukai, bet ir vandenys.

4.3 Papildomų tyrimų rezultatai

Kaip jau buvo minėta darbo uždavinių aiškinimui skirtame skyrelyje, Lietuvos ornitologų draugija į tyrimų programą papildomai buvo įtraukusi tų paukščių tyrimus, kurių stebėjimai nereikalavo papildomų resursų. Papildomai buvo kartografuojamos juodųjų gandrų teritorijos bei rasti jų lizdai. Mat šie paukščiai, kaip ir vanaginiai, giedriomis dienomis vėlyvais rytais mėgsta sklandyti veisimosi teritorijoje.

Be to buvo registruojami ir kiti parke stebėti reti ir apyrečiai paukščiai. Šie duomenys gali būti panaudojami ruošiant parke sutinkamų paukščių faunos sąrašus.

Taigi, vanaginių ir sakalinių paukščių tyrimų Neries regioniniame parke metu nustatyta, kad čia peri mažiausiai viena juodųjų gandrų pora (3 lentelė). Dūkštų miške kartografuota juodųjų gandrų veisimosi (lipdinė) teritorija bei rasti du lizdai 3 ir 4 kvartaluose. Vienas iš jų 2003 m. buvo naudojamas (3 kv., 4 skl.), o kitas (4 kv., 1 skl.) – atsarginis ir faktiškai be žmogaus įsikišimo – nebetinkamas perėjimui, nes sutankėjus jaunam medynui paukščiai labai sunkiai gali prie jo priskristi.

Iš savo narių Lietuvos ornitologų draugija yra gavusi žinių, jog juodieji gandrai ankstesniais metais buvo pastoviai stebimi palei Neries upę ties Dūkštų girininkijos 323 ir 12 kvartalais. Mūsų manymu tai galėjo būti 3-me kvartale maitintis prie Neries atskrendantys paukščiai, tačiau taip pat tikėtina, jog šioje vietoje kai kada peri Dūkštų miško gandrai arba visai kita juodųjų gandrų pora.

3 lentelė

Gandrinių paukščių statusas bei gausumas Neries regioniniame parke veisimosi metu (2003 m; raidėmis pažymėtas statusas, o skaičiais – perinčių porų skaičius)

Rūšys	Moksliniai pavadinimai	Perinčių porų skaičius
Būrys: Gandriniai paukščiai <i>Ciconiformes</i>		
Pilkasis garnys	<i>Ardea cinerea</i>	Sv
Juodasis gandras	<i>Ciconia nigra</i>	V, 1
Baltasis gandras	<i>Ciconia ciconia</i>	V, ?

* - žymėjimai kaip ir 1 lentelėje.

Palei Neries upę bei perskridimų metu neretai stebėti pilkieji garniai. Jų lizdų parko teritorijoje nerasta.

Atsitiktinai kitų lauko darbų metu veisimosi sezono metu Neries regioniniame parke be aukščiau minėtų rūšių stebėti šie į nacionalinę raudonąją knygą įrašyti paukščiai: raudonkojis tunikas, tikutis, mažoji žuvėdra, uodukas, kukutis, žalioji meleta, švygžda, griezlė ir tulžys.

5. Diskusijos

Plėšriųjų paukščių fauna Neries regioniniame parke išskirtiniu turtingumu, kokį norėtume matyti labai miškingoje saugomoje teritorijoje, tikrai nepasižymi. Veikiau priešingai – perinčių paukščių fauna parke gana skurdoka. Tai netiesiogiai lemia vietos sąlygų kompleksas: santykinai skurdi medynų rūšinė įvairovė (pagal plotą vyrauja grynai pušynai), perteklinės dirvožemio drėgmės stygius medynuose (dauguma miškų auga labai gerai Neries ir jos intakų drenuojamose vietose). Šis aplinkos sąlygų kompleksas tiesiogiai ir apsprendžia palyginti menką plėšriųjų paukščių mitybinę bazę.

Paukščių (tame tarpe vanaginių ir sakalinių) perėjimo vietų pasirinkimą lemia įvairūs aplinkos veiksniai, iš kurių svarbiausi yra tinkama buveinė ir mitybinės bazės gausumas. Mūsų krašte daugumos paukščių mitybos sąlygos yra geros ar bent patenkinamos. Tinkamose buveinėse esant geroms mityboms sąlygoms perinčių paukščių gali būti daug, o esant menkai mitybos bazei, jų vietinė gausa esti nedidelė. Vanaginių ir sakalinių paukščių globos ir apsaugos programose, kaip taisyklė, siekiama gerinti tiek buveinės tinkamumą, tiek ir jų mitybos bazę. Pasinaudojant kitų šalių patirtimi, mitybos bazę būtina gerinti mažiesiems ereliams rėksniams ir juodiesiems gandrams (mintantiems dalinai panašiu maistu). Mat vienintelė šiems paukščiams tinkama perėti vieta yra Dūkštų miškas. Šiuo metu buveinė pilnai tinkama vienai erelių porai, tačiau skubius tvarkymo darbus reikėtų atlikti apie juodojo gandro lizdus. Rudenį ar žiemą reikėtų iškirsti arti lizdų iškirsti po keletą menkaverčių medžių, taip pagerinant šių stambių paukščių priskridimą prie lizdo bent iš dviejų kryptų.

Mūsų tyrimų duomenys iliustruoja jau dabar kai kuriose vietose esamą konfliktą tarp rekreacijos ir biologinės įvairovės (ypač paukščių) palaikymo, apsaugos. Be specialių rekreacinių srautų tyrimo tiesiog daug kartų lankantis įvairiose parko vietose akivaizdžiai matosi, kad labai daug žmonių sezoniskai telkiasi parke prie vandens. Ypač tai būdinga maudymuisi, laikinam poilsiui prie vandens ir žvejybai nuo kranto tinkamose vietose. Ypač didelis poilsiautojų presas juntamas prie kai kurių ežerėlių ir palei Neries upę labiausiai privažiuoti su mašinomis tinkamose vietose. Šiuos srautus būtina reguliuoti, nes labiausiai tikėtina, kad kai kurie prie vandens gyvenantys vanaginiai paukščiai parke neperi dėl per didelio rekreacinio presos (antropogeninio trikdymo).

Su vandenimis ekologiniais ryšiais nesusiję kiti parke perintys reti ir dėl to saugomi vanaginiai paukščiai (į nacionalinę raudonąją knygą įrašyti vapsvaėdis ir vištvanagis) yra sąlyginai neišrankūs lizdo vietai, tačiau jie yra jautrūs neigiamam rekreacijos poveikiui. Jų gausumas parke santykinai mažas (bent mažesnis nei daugumoje kitų tirtų vietų). Šiam faktui bent dalinai neigiamos įtakos turi ir labai intensyvus parko miškų lankymas. Kaip ir apskritai dauguma sausų šalies pušynų, Neries regioninio parko miškai išraižyti keliais keleliais. Faktiškai parke (saugomoje teritorijoje!) nuošalių vietų labai mažai, ir jos yra tik ten, kur dėl gamtinių kliūčių neprivažiuojamos mašinomis.

Nepalankus gyvūnams trikdymas pirmiausiai gali būti sumažintas teisiniais būdais apribojus lankytojų eismą mašinomis daugumoje saugomų teritorijų kelių. Jei būtų įteisinti tokie draudimai ir jie veiktų praktikoje – gyvūnų trikdymas miškuose ir pirmiausiai saugomose teritorijose tikrai sumažėtų. Šio ryžtingo posūkio saugomų teritorijų ir urėdijų veikloje reikėtų siekti bendromis visų mūsų pastangomis. Juolab, kad gerų eismo ribojimo miškuose pavyzdžių galime rasti ko ne kiekvienoje Vakarų ir centrinės Europos šalyje.

6. Rekomendacijos retų paukščių apsaugai parko teritorijoje gerinti

Miškai Neries regioniniame parke užima apie 98% teritorijos ploto. Paukščių, kaip ir apskritai gyvūnų, apsaugos požiūriu taip pat labai svarbus kraštovaizdžio elementas yra vandenys. Didžiąją visų parko vandenų dalį užima Neries upė, kertanti palyginti kompaktišką miškų masę per vidurį vyraujančia rytų-vakarų kryptimi.

Europoje pripažinta (Tucker, Evans, 1997), kad didelėse miškingose teritorijose labiausiai paukščiams neigiamą įtaką mažėjančia tvarka turi: miškų ūkio intensyvinimas, rekreacija ir trikdymas, miško ruoša, transporto ir infrastruktūros vystymas bei miškų fragmentacijos didinimas.

Skirtingoms vanaginių ir sakalinių paukščių rūšims šios neigiamos įtakos laipsnis paprastai skiriasi (Tucker, Evans, 1997). Štai, pavyzdžiui, nustatyta, kad iš parke perinčių vanaginių paukščių žmogaus veiklai labiausiai jautrūs yra mažieji ereliai rėksniai (įrašyti į nacionalinę raudonąją knygą bei į ES Paukščių direktyvos pirmą priedą). Mat šie paukščiai yra apskritai labai jautrūs miškų ūkio intensyvinimui ir taip pat jautrūs rekreacijai, trikdymui, transporto infrastruktūros plėtrai, miško buveinės fragmentacijai, o veisimosi metu taip pat ir miško ruošos darbams. Labai panaši reakcija į žmonių veiklą miškuose būdinga ir juodiesiems gandrums. Ir apskritai, mažuosius erelius rėksnius ir juoduosius gandrų priimta laikyti vienomis iš labiausiai jautrių miško ūkio veiklai mūsų šalyje.

Vapsvaėdziai ir juodieji pesliai (šios rūšys taip pat įrašytos į nacionalinę raudonąją knygą bei į ES Paukščių direktyvos pirmą priedą) yra jautrūs rekreacijai ir trikdymui, tačiau mažiau jautrūs kitokiai veiklai miške. Tam lemiamos įtakos turi jų mitybinė specializacija. Mat šių rūšių paukščiai miške nesimaitina (juodasis peslys) arba gali maitintis ne miško plotuose (vapsvaėdis; jei ten maitintis sąlygos tinkamos).

Geriausiai prie žmonių veiklos miškuose yra prisitaikęs paprastasis suopis. Labiausiai dėl šio jo elgesio ypatumo, ši rūšis tarp vanaginių ir sakalinių paukščių parke yra gausiausia.

Remiantis mūsų tyrimų duomenimis bei atsižvelgiant į dabartinę parko infrastruktūrą, veiklą ir tolimesnes funkcionavimo bei plėtros galimybes, pateikiame tokias rekomendacijas retų vanaginių ir sakalinių paukščių populiacijų palaikymui bei jų apsaugos gerinimui parko teritorijoje:

- 1) Geriau apsaugoti Neries regioninio parko Dūkštų ažuolyne perinčius mažąjį erelį rėksnį ir juodąjį gandrą. Tai vienintelės šių rūšių paukščių perinčios poros parke. Apie lizdų dislokacijos vietas reikia informuoti Lietuvos miškotvarkos institutą ir girininką. Ateityje kontroliuoti ar miškotvarkininkai bei miško naudotojai projektuodami bei vykdydami ūkines priemones arti šių paukščių lizdų laikosi Pagrindinių miško kirtimų taisyklių. Nederinti kitų galimų veiklos priemonių, kurios pablogintų šių paukščių mitybos ir tuo pačiu bendras gyvenimo sąlygas (pvz., kelių, rekreacijos plėtra, kt.).

Jau šių metų žiemą iškertant keletą menkaverčių medžių pagerinti paukščių priskridimą prie juodojo gandro lizdų trečiame ir ketvirtame kvartaluose. Iškelti bent du pagrindus naujiems lizdams ilgalaikiu požiūriu saugiose vietose, nes rastas lizdas ketvirtame kvartale gandrums nebetinka dėl to, kad sutankėjus medynui prie jo šie stambūs paukščiai nebegali priskristi, o lizdas trečiame kvartale nesaugus, nes gali artimiausiu metu iškristi.

Trečiame ir ketvirtame kvartaluose įrengti bent vieną pagrindą naujam mažojo erelio lizdui. Nors dabartinis yra saugus ir tikriausiai galėtų jame paukščiai perėti ilgą laiką, tačiau šiemis paukščiams būdingas periodiškasis lizdo kaitaliojimas. Tuo tarpu mes atsarginio erelio lizdo neradome, ir didelė tikimybė, kad jie tokio neturi, dėl ko parke gali pastoviai neperėti.

Dūkštų ažuolyne būtina pagerinti juodųjų gandrų ir mažųjų erelių mitybinę bazę, kuri šiuo metu yra prasta (ypač juodųjų gandrų). Tai galima padaryti 3-5 kv. ekskavatoriumi pagilinant esančias natūralias mikroįdubas. Nors šios įlomės pavasarį prisipildo

polaidžių vandens, bet yra perdaug seklios ir nebetinka varliagyvių nerštui. Jas pagilinus ir įrengus naujų pastovių atviro vandens šaltinių (kūdrų), atsistatytų labai nuskurdusi varliagyvių vietos populiacija.

Jokiu būdu neplėsti rekreacijos ir infrastruktūros minėtuose 3-5 kvartaluose, nes gausūs lankytojai gali visiškai atbaidyti šiuos trikdymui apskritai labai jautrius paukščius.

- 2) Nuošaliose parko vietose (pvz., Lentvario girininkijoje ir Panerių miške) reikėtų iškelti bent porą dirbtinių lizdų jūriniais ereliams. Nacionalinei jų populiacijai augant jie gal būt galėtų perėti ir Neries regioniniame parke, nes tuomet maitintis galėtų Didžiulio ežere ir Neries upėje. Nors šie vandens telkiniai nėra labai žuvingi, tačiau populiacijai toliau didėjant tikriausiai būtų užimamos ir ne pačios optimaliausios buveinės.

Lyginant su kitais šalies miškais, Neries regioniniame parke gana gausu brandžių ir perbrendusių pušynų, ir todėl apstu natūralių vietų stambių vanaginių paukščių lizdams sukti. Vis tik jūriniai ereliai yra labai dideli paukščiai, lizdus sukantys išimtinai medžiuose-milžinuose, kur labai geras priskridimas. Deja, tokių medžių Neries regioniniame parke dėl ankstesnės intensyvios miško ūkio veiklos taip pat beveik nebelikę.

- 3) Siekiant sumažinti neigiamą trikdymo įtaką jautriems vanaginiams (ypač juodiesiems pesliams, jūriniais ereliams, žuvininkas) rekomenduotume bent kelių kilometrų ruožė nors vienoje ar abiejose Neries upės pakrantėse uždrausti žmonių (ypač žvejų, poilsiautojų) lankymąsi nuo pavasarinio ledonešio iki liepos 15 d.
- 4) Atsižvelgiant į tai, kad santykinai didelio ploto parke vyrauja pušų gryni ir mišrūs medynai, ir kad dėl to vanaginių ir sakalinių paukščių lizdų ištisinė paieška reikalauja didelių pajėgumų, rekomenduojame lizdų paiešką vykdyti kasmet atliekant jų inventorizaciją ateinančių metų pagrindinių kirtimų biržėse. Šiame darbe galima organizuoti talkas, pasitelkiant reikiamos paukščių pažinimo praktikos neturinčius asmenis.
- 5) Rekomenduotume parko administracijai pasirūpinti, kad visos institucijos ir asmenys, susiję su parko funkcionavimu, jo nuostatų įgyvendinimu, įstatymų, reglamentuojančių veiklą saugomose teritorijose kūrimu ir kontrole, galėtų naudotis vieninga parko kartografinė medžiaga. Dabar gi sunku įsivaizduoti kaip žemių naudotojai bei visuomenė gali laikytis LR įstatymų, kai viešai platinamoje kartografinėje medžiagoje, miškų urėdijų medynų planuose ir planšetuose, Miškotvarkos instituto miškų GIS duomenų bazėje bei Neries regioninio parko funkcinio zonavimo schemoje parko išorinės ribos dažnai skiriasi. Konsultuojantis su urėdijų, kurių dalis miškų tikrai priklauso Neries regioniniam parkui, vadovaujančiais darbuotojais kai kurie jų nežino parko išorinių ribų.

Literatūra

- Aleknavičius A. 1968. Globos prašo vanagai. Mūsų gamta, Nr. 6, p. 4.
- Aleknonis A. 1976. Mano bičiulis vapsvaėdis. Mūsų gamta, Nr. 5, p. 11.
- Aleknonis A. 1982. Plėšrieji paukščiai ir jų būklė. Mūsų gamta, Nr. 8, p. 8–9.
- Balbierius A., Gražulevičius G. 1986. Jūriniai ereliai pamaryje. Mūsų gamta, Nr. 2, p. 12–13.
- Bibby C., Jones M., Marsden S. 1998. Expedition Field Techniques. Bird Surveys. 1998, BirdLife International.
- Drobelis E. 1977a. Šis tas apie suopį. Girios, Nr. 3, p. 17–18.
- Drobelis E. 1977b. Sketsakalis. Girios, Nr. 6, p. 19.
- Drobelis E. 1978. Kad netiltų paukščių balsai. Girios, Nr. 3, p. 13–14.
- Drobelis E. 1980. Dirbtiniai lizdai miško paukščiams. Miškų ūkis ir miško pramonė. Mokslo darbų rinkinys, p. 75–77.
- Drobelis E. 1981. Plėšriųjų paukščių apsauga. Mūsų gamta, Nr. 3, p. 4–5.
- Drobelis E., Šablevičius B. 1981. Mūsų erelis žuvininkas. Mūsų gamta, Nr. 9, p. 23.
- Drobelis E. 1981. Plėšrieji paukščiai Čepelių rezervate. Faunos ir floros apsaugos problemos. Mokslo darbų rinkinys, p. 5–7.
- Drobelis E. 1981. Dėl plėšriųjų paukščių apsaugos. Girios, Nr. 4, p. 16–17.
- Drobelis E., Šablevičius B. 1982. Pelėdos ir plėšrieji paukščiai, 96 p.
- Drobelis E. 1983. Dirbtinių lizdų ruošimo ekologija paprastajam suopiui. Melioruojamų žemių vandens režimas. LŽŪA mokslo darbų rinkinys, p. 63–64.
- Drobelis E. 1983. Saugotini miškų paukščiai. Mažasis erelis rėksnys. Didysis erelis rėksnys. Girios, Nr. 5, p. 18–19.
- Drobelis E. 1984. Saugotini miškų paukščiai. Retieji paukščiai. Girios, Nr. 1, p. 10.
- Drobelis E. 1985b. Plėšrieji paukščiai. Gausumas ir pasiskirstymas. Mūsų gamta, Nr. 11, p. 6–7.
- Drobelis E. 1985a. Vanago kaltė. Girios, Nr. 10, p. 13.
- Drobelis E. 1986. Lizdavičių apsauga miškuose. Mūsų gamta, Nr. 5, p. 9.
- Drobelis E. 1987. Dirbtiniai lizdai. Mūsų gamta, Nr. 2, p. 10–12.
- Drobelis E. 1989. Giroje ošia sparnai, 124 p.
- Drobelis E. 1993. Birds of Prey in Lithuania. Acta ornithologica Lituanica, vol. 7–8, p. 117–121.
- Drobelis E. 1994b. Biology and Protection of the Lesser Spotted Eagle (*Aquila pomarina* C. L. Brehm) in Lithuania. Acta ornithologica Lituanica, vol. 9–10, p. 130–137.
- Drobelis E. 1994a. Retųjų paukščių radimvietės 1993 m. Raudoni lapai, Nr. 2, p. 9–10.
- Drobelis E. 1995. The White-tailed Sea Eagle *Haliaeetus albicilla* in Lithuania. Eagle Studies. World Working Group on Birds of Prey (WWGBP), Birds of Prey Bulletin No. 5, p. 135–136.
- Gilbert G., Gibbons D. W., Evans J. 1998. Bird Monitoring Methods. A manual of techniques for key UK species. RSPB.
- Giniūnas K. 1969. Plėšrieji paukščiai senovinėje medžioklėje. Mūsų gamta, Nr. 10, p. 11.
- Grybauskas A. 1993. Juodųjų peslių (*Milvus migrans* Bodd.) lizdas Kruonio apylinkėje. Raudoni lapai, p. 22–23.
- Grybauskas A. 1994. Juodasis peslys (*Milvus migrans* Bodd.) Kruonio apylinkėse. Raudoni lapai, p. 13.
- Ivanauskas T. 1957, 1959, 1964. Lietuvos paukščiai, t. 1-3.
- Ivanauskas T. 1966. Padėkime plėšriesiems. Mūsų gamta, Nr. 3, p. 6.
- Jusys V., Mečionis R. 1992. White-tailed Eagle (*Haliaeetus albicilla*) in Western Lithuania. Acta ornithologica Lituanica, vol. 5–6, p. 79–80.
- Kurlavičius P. 1992. K voprosu teoretičeskovo obosnovanija i projektirovanija ornitologičeskich mikrozakaznikov. Ornitologičeskije isliedovanija v zapovednikach. Nauka: 190 - 199 (rusų k.).
- Kurlavičius P., Drobelis E. 1998. Miškas ir paukščiai, 98 p.
- Kurlavičius P. 2003. Vadovas Lietuvoje perintiems paukščiams pažinti. Vilnius, Lietuvos ornitologų draugija.

- Kurlavičius P., Raudonikis L. 2001. Lietuvos paukščių vietinių perinčių populiacijų gausa, 1999–2001. *Ciconia*, vol. 9, p. 92–97.
- Lopeta V. 1994a. Retieji gyvūnai Kelmės ir Šiaulių rajonuose. *Raudoni lapai*, p. 10–11.
- Lopeta V. 1994b. Ereliai. *Ciconia*, vol. 2, Nr. 112–113.
- Lopeta V. 1995a. Retos paukščių rūšys Kurtuvėnų regioniniame parke. *Raudoni lapai*, p. 9–10.
- Lopeta V. 1995b. Retieji paukščiai Šaukėnų apylinkėse. *Raudoni lapai*, p. 11–12.
- Makavičius D. 1994. Plėšriųjų paukščių stebėjimai Kamanų rezervate 1991–1992 m. *Ciconia*, vol. 2, Nr. 1–2, p. 93–96.
- Mečionis R., Jusys V. 1994. The White-tailed Eagles (*Haliaëtus albicilla*) at Kuršių Lagoon. *Acta ornithologica Lituanica*, vol. 9–10, p. 138–142.
- Naruševičius V. 1993. Startsakaliai. *Mūsų gamta*, Nr. 1, p. 12.
- Naruševičius V. 1994. Apie erelį rėksnį (*Aquila pomarina* C. L. Brehm.) Kėdainių rajone. *Raudoni lapai*, p. 13.
- Naruševičius V. 1996. Labūnavos girininkijos miškų ir apylinkių paukščiai. *Ciconia*, 4 t., 40–43 p.
- Navasaitis A., Drobėlis E. 1983. Mikrodraustinių išskyrimo principai kai kuriems retiesiems miško paukščiams. Melioruojamų žemių vandens režimas. *LŽŪA mokslo darbų rinkinys*, p. 69–70.
- Petraitis A. 1970. Ką žinome apie plėšriuosius paukščius. *Mūsų gamta*, Nr. 1, p. 12.
- Pranaitis A. 1993. Retosios paukščių rūšys Žuvinto rezervate 1992 m. *Raudoni lapai*, p. 9–11.
- Pranaitis A., Baublys G. 1996. Raudonkojai sakalai Žuvinto apylinkėse. *Ciconia*, t. 4, p. 56.
- Prūsaitė J. 1970. Plėšrūnas ir auka. *Mūsų gamta*, Nr. 2.
- Raudonikis L., Kurlavičius P. 2000. Paukščiams svarbios teritorijos Lietuvoje. *Importan Bird Areas in Lithuania*. Vilnius, Lietuvos ornitologų draugija.
- Štašaitis J., Šablevičius B. 1982. Lietuvos TSR Nacionalinio parko plėšriųjų paukščių ekologija. *Biologija. Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai*, t. XX, p. 20–31.
- Štašaitis J. 1983. Kamanų rezervate. *Mūsų gamta*, Nr. 4, p. 15.
- Šablevičius B. 1981. Plėšrieji paukščiai Lietuvos nacionaliniame parke 1980 metais. Faunos ir floros apsaugos problemos. *Mokslo darbų rinkinys*, p. 21–23.
- Šablevičius B. 1983. Ar laukiam kilniojo erelio. *Mūsų gamta*, Nr. 8.
- Šablevičius B. 1987. Ereliai žuvininkai. *Mūsų gamta*, Nr. 11, p. 12–13.
- Šablevičius B. 1993. Breeding Success of an Osprey (*Pandion haliaëtus* L.) Pair Over a 16-year Period (1975–1990). *Acta ornithologica Lituanica*, vol. 7–8, p. 101–103.
- Šablevičius B. 1994. Vapsvaėdis albinosas. *Ciconia*, vol. 2, Nr. 1–2, p. 134.
- Šablevičius B. 2000. Aukštaitijos nacionalinio parko plėšriųjų paukščių faunos struktūra ir ekologija 1999 metais. Bioįvairovės tyrimai ir aplinkosauginis švietimas regionuose. *Pranešimų tezės*, p. 96–97.
- Šablevičius B. 2001. The past and present status of the Osprey *Pandion haliaëtus* in Lithuania. *Wogelwelt*, vol. 122, p. 219–221.
- Treins R. 2003. Erelių rėksnių (*Aquila pomarina* C.L., *Brehm.*) veisimosi teritorijų pasirinkimą kraštovaizdžio lygmenyje įtakojantys veiksniai. *Magistro darbas*, 54 p.
- Tucker G. M., Evans M. I. 1997. Habitats for birds in Europe: a conservation strategy for the wider environment. Cambridge, U.K.: BirdLife International.
- Дробялис Э. 1981. Некоторые био-экологические исследования канюка (*Buteo buteo* L.) и малого подорлика (*Aquila pomarina* C. L. Brehm) в юго-восточной Литве. X Прибалтийская орнитологическая конференция, ч. 2, с. 52–54.
- Дробялис Э. 1982. Искусственные гнезда для хищных птиц. Экологические исследования и охрана птиц Прибалтийских республик. Тезисы докладов Прибалтийской конференции молодых орнитологов, с. 12–13.
- Дробялис Э. 1983. Анализ гнезд и гнездовых территорий ястреба-тетеревятника. Тезисы докладов XI Прибалтийской орнитологической конференции, с. 83–84.
- Дробялис Э. 1983. Искусственные гнезда для хищных птиц. Охрана хищных птиц. Материалы I совещания по экологии и охране хищных птиц, с. 13–15.

- Дробялис Э. 1985. Численность, размещение, охрана дневных хищных птиц Литовской ССР. Диссертация на соискание ученой степени кандидата биологических наук, 172 с.
- Дробялис Э. 1986. Биология размножения дневных хищных птиц лесов Литовской ССР. Экология птиц Литовской ССР. 3 Антропогенное воздействие на орнитофауну и ее охрана, с. 93–110.
- Дробялис Э. 1988. Искусственные гнездовья для хищных птиц. Экология и поведение птиц, с. 162–172.
- Дробялис Э. 1990. Биология некоторых видов хищных птиц Литвы. *Acta ornithologica Lituanica*, vol. 2, p. 90–103.
- Дробялис Э. 1990. Искусственные гнездовья для канюка, тетеревятника, осоеда, малого подорлика и скопы. Методы изучения и охраны хищных птиц, с. 256–264.
- Жебялис Г. 1982. Некоторые данные по биологии и экологии обыкновенного канюка. Экологические исследования и охрана птиц Прибалтийских республик. Тезисы докладов Прибалтийской конференции молодых орнитологов, с. 84–86.
- Жебялис Г., Румбутис С. 1986. Экология хищных птиц, гнездящихся в лесах Дотнува. Экология птиц Литовской ССР. 3 Антропогенное воздействие на орнитофауну и ее охрана, с. 111–117.
- Курлавичюс П. 1988. К вопросу обоснования орнитологических микрозаказников. Тезисы докладов XII Прибалтийской орнитологической конференции, с. 114–116.
- Сташайтис Ю., Шабливичюс Б. 1981. Хищные птицы восточной Литвы и их численность. Экология и охрана птиц. Тезисы докладов VIII Всесоюзной орнитологической конференции, с. 214.
- Шабливичюс Б. 1986. Современное положение скопы в Литве. Изучение птиц СССР, их охрана и рациональное использование, ч. 2, с. 324–325.
- Шабливичюс Б. 1991. Успешность гнездования скоп в Литве за 1989–1990 г.г. *Acta ornithologica Lituanica*, vol. 4, p. 144–150.

Priedai

Prie ataskaitos pridedama:

Neries regioninio parko vanaginių ir sakalinių paukščių lizdinių teritorijų ir saugotinų lizdų dislokacijos schema (M 1:11 000)

Kompiuterinis diskelis su ataskaitos įrašu